

DE QUAN VERGES VALIA 113 LLIURES DE PLATA (I)

Fa pocs mesos la portada del *Butlletí Municipal* anunciava amb números ben grossos que el nostre poble havia obtingut diverses subvencions que, en total, sumen 1.238.477 €. Doncs bé, hi va haver un temps, fa ja gairebé de mil anys, en què per tot el nostre poble es va pagar una suma que, si féssim els càlculs oportuns, molt possiblement no arribaria ni al «picu» de la milionada que acabem de citar.

L'abril de l'any 1098 un vescomte anomenat Ramon Guillem va vendre el castell i terme de Verges al comte d'Empúries per 113 lliures de plata. El document que conté aquesta transacció ens descriu un poble que tot just es troba en els primers estadis de construcció. Ve a ser com si tinguéssim davant nostre una d'aquelles ecografies que ens permeten «veure», entre ombres i clarobscurs, alguns trets característics de la criatura que s'està formant a l'úter de la seva mare. Atès l'indubtable interès que aquest document té per a la nostra història, i atès també el fet que no tenim notícia que hagi estat mai publicat, considerem que és oportú d'oferir-ne aquí una transcripció, encara que per raons d'espai hagi de ser necessàriament incompleta i parcial. Igualment ens ha semblat adient acompanyar la transcripció amb la corresponent traducció, per tal que tothom es pugui fer una idea exacta del que explica el text. Deixarem, però, per al següent lliurament el comentari detallat del contingut del document.

1098, abril, 5. Venda del castell i terme de Verges i altres alous, feta pel vescomte Ramon Guillem al comte Hug II d'Empúries pel preu de 113 lliures de plata (AMCE, ADM, Empúries, 4878¹)

[...] *Ego Remundus Guillelmi, uiccomes, venditor sum tibi Vgoni, gratia Dei comiti, et uxori tue Sanciae, comitisse, [...] alode² meum proprio, uidelicet, ipsum castrum de Uirginibus cum ipsa turre que ibi est constructa ex petra et calce, et cum ipsa*

fortitudine que ibi est constructa et construenda, cum domibus constructis et destructis, cum solis et suprapositis, et cum omnibus aliis edificiis, cum omnibus suis pertinentiis, aiacenciis³, terminis et affrontacionibus suis, usibus atque seruiciis, cum omne alio alodio quod ego habeo et teneo et habere debeo, et homines, per me intra terminos siue infra parrochiam Sancti Iuliani de Uirginibus, et cum ipsa uilla que ibi est constructa et construenda, cum pratis et pascuis, siluis et garricis, cum terris et uineis, cultis et eremis, cum prono et plano et cum boschis, ueductibus et reductibus, cum aquis et illarum decursibus. Est autem iam dictum castrum, cum prescriptis omnibus aliis alodiis, in comitatu Impuritano, infra parrochia Sancti Iuliano prelocuti. Abent nanque⁴ afrontationes predictum castrum cum predictis omnibus, a parte orientis in termino Sancti Iohannis de Bittenga. De parte meridies in terminis Kanneti et Uulturis mortui. Ex parte uero occidentali, in parrochia Sancti Martini de Iafaro. De cyrci quoque parte, in terminos Sancti Stephani de Mariniano siue in parrochia Sancti Saturnini de Garrigulis.

¹ Aquestes sigles identifiquen l'Arxiu Municipal de Castelló d'Empúries: fons de l'Arxiu Ducal Medinacelli, secció Empúries. En aquest mateix fons hi ha altres documents (el 4879 i el 9858), que són còpies o trasllats posteriors del que aquí transcrivim.

² Damunt aquest mot apareix interlineat *ium* corregint la defectuosa declinació. Hem de llegir, doncs, *alodium* i no pas *alode*.

³ Forma espúria de l'ablatiu plural del substantiu *adiacentia*, que podríem traduir com «els voltants».

⁴ En bon llatí hauria de dir *Habent namque* (Tenen, doncs).

Quantum iam dicte affrontationes includunt et predicti termini ambiunt, sic uendo ego predictus Remundus tibi, predicto Vgoni, comiti, et uxori tue prelocute [...] propter precium C^m XIII^{cm} libras de plata argenti [...]. Exceptis do vobis mansis quod ego Remundus iam dicitus ad opus meum retineo cum illorum pertinenciis, terrarum et vinearum, sic hostentium est in presentia multorum hominum, nominatim ipse mansus in quo habitat Iohannes Argelici, et alter in quo stat Iozllendis femina. Et insuper duas vineas: una de ipsa fossa, et altera quam Remundus Ysarni tenet inde ipsam uallem de ipso solaro. [...]

Facta autem hec scripturam uendicionis nonas aprilis anno XXXVIII regni Philipi regis. Sig+num Remundis Guillelmi, uicecomes, qui hanc scriptura uendicionis fieri, iussi et firmaui et hos testes firmare rogauit. Sig+num Remundi Ademari. Sig+num Ademari Remundi. Sig+num Poncius Ademari. Sig+num Wilielmus Seniofredi. Sig+num Guillelmi Dalmacii. Sig+num Remundi Renardi. Sig+num Guillelmi Bernardi. Sig+num Arnalldus Gifredi. Sig+num Guillelmi Adroari. Sig+num Remundus Ysarni. Sig+num Bernardi Giffredi. Sig+num Mironis, iudicis.

Petrus, presbiter, qui hanc scripturam uendicionis scripsi sub [senyal] die et anno quo supra.

Aquest mur, a la cara nord de l'Ajuntament, és l'únic vestigi que ens resta del primigeni castell de Verges que esmenta el document del 1098

Traduït al català, el text ve a dir:

«...Jo, Ramon Guillem, vescomte, et venc a tu, Hug, comte per la gràcia de Déu, i a la teva muller Sança, comtessa [...] un alou meu, a saber, el castell de Verges amb aquella torra feta de pedra i morter de calç que allà mateix hi ha; amb la fortalesa –tant la que ja s'ha bastit com la que es construirà properament–; amb les cases construïdes i també les enderrocades, amb els seus solars i teulades i amb tots els altres edificis; l'alou sencer amb tot allò que li pertany, els voltants, els termes, les afrontacions, els costums i els serveis o impostos. També amb tot aquell altre alou i homes que tinc i posseeixo, i haig de tenir i posseir, dins el terme o parròquia de Sant Julià de Verges, amb aquella vil·la que s'hi està construint i que s'hi construirà, amb els prats i pastures, boscos i garrigues, amb les terres i vinyes –conreades o ermes– amb la muntanya i el pla, amb els boscos, els ponts i els recs, i amb les aigües i els seus cursos.

»Aquests castell i alocs meus són al comtat d'Empúries, a l'esmentada parròquia de Sant Julià de Verges. Tot plegat afronta o limita a llevant amb el terme de Sant Joan de Belcaire; a migdia amb els termes de Canet i d'Ultramort; a ponent amb Sant Martí de Jafre i a tramuntana amb els termes de Sant Sadurní de Garrigoles i de Sant Esteve de Maranyà.

»Tot el que queda comprès en aquestes afrontacions, així mateix, jo, el predit Ramon, t'ho venc a tu, l'esmentat comte Hug i a la teva muller [...] per 113 lliures de plata de llei. No incloc en aquesta venda, però, uns masos que jo, Ramon, em reservo per al meu servei i utilitat amb totes les seves pertinences, terres i vinyes, com així es fa notori en presència de molts testimonis. Concretament es tracta del mas on viu Joan Argelic i d'aquell altre on s'està la Jocelenda, i a més em reservo dues vinyes: una

del fossat, i l'altra és la que té Ramon Isern de les que hi ha als valls del solar [...].

»Aquesta escriptura de venda ha estat feta les nones d'abril de l'any trenta-vuitè del regnat del rei Lluís. Signatura de Ramon Guillem, vescomte, que aquesta escriptura de venda va fer, aprovar i signar, i als següents testimonis va demanar que signessin. Signatures de: Ramon Ademar, Ademar Ramon, Ponç Ademar, Guillem Seniofred, Guillem Dalmau, Ramon Renard, Guillem Bernat,

Arnau Gifre, Guillem Adroer, Ramon Isern, Bernat Gifre, i Miró, jutge.

»Subscripció de Pere, prevere, que escrigué aquesta escriptura de venda el dia i any que consten més amunt [...].»

Com veieu, el document és una autèntica joia. Ens aporta informacions molt interessants, però sobretot ens planteja alguns interrogants inquietants que potser mai podrem desvetllar del tot: qui era aquest vescomte Ramon Guillem?; va existir mai un vescomtat de Verges?; per què el vescomte es desprèn de Verges però s'hi reserva algunes propietats?; per què a les afrontacions no s'esmenta la Tallada?, què hi fan, unes vinyes, al fossat de la fortalesa i als valls?...

De tot això i de moltes altres coses en parlarem en el següent número de la revista.

SALVADOR VEGA